

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

5 mai 2021

PROPOSITION DE LOI

**modifiant la loi du 19 mars 2017
instituant un fonds budgétaire
relatif à l'aide juridique de deuxième ligne
afin de préciser l'obligation de contribution
au fonds budgétaire relatif à l'aide juridique
de deuxième ligne**

(déposée par M. Servais Verherstraeten)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

5 mei 2021

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van de wet van 19 maart 2017
tot oprichting van een Begrotingsfonds
voor de juridische tweedelijnsbijstand,
teneinde de bijdrageverplichting
voor het Begrotingsfonds voor de juridische
tweedelijnsbijstand te verduidelijken**

(ingediend door de heer Servais Verherstraeten)

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
Vooruit	: Vooruit
cdH	: centre démocrate Humaniste
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant – Onafhankelijk

<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		<i>Afkorting bij de numerering van de publicaties:</i>	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beige kleurig papier)

RÉSUMÉ

On observe dans la jurisprudence des pratiques divergentes quant à l'application de l'imposition d'une contribution au fonds budgétaire relatif à l'aide juridique de deuxième ligne, notamment lorsqu'un acquittement d'un prévenu en première instance est réformé en appel en une condamnation du fait qu'une faute consistant en la perpétration du délit initialement poursuivi a été déclarée prouvée.

Cette proposition de loi vise à remédier à cette situation indésirable en prévoyant qu'en matière pénale, la contribution au fonds budgétaire est due, au moment de l'établissement de la culpabilité, de la faute ou de la responsabilité civile. Il est ainsi précisé que l'obligation de contribution s'applique non seulement aux procédures pénales mais aussi aux décisions des juridictions d'instruction et des juridictions de jugement¹ et en cas d'établissement de la culpabilité, de la faute² ou de la responsabilité civile.

SAMENVATTING

In de rechtspraak bestaan uiteenlopende praktijken wat de toepassing van het opleggen van een bijdrage voor het Begrotingsfonds voor de juridische tweede-lijnsbijstand betreft, met name wanneer een vrijspraak van een beklaagde in eerste aanleg hervormd wordt tot een veroordeling in hoger beroep door bewezenverklaring van een fout door het plegen van het initieel vervolgd misdrijf.

Dit wetsvoorstel beoogt een oplossing te geven voor deze onwenselijke situatie door te bepalen dat in strafzaken de bijdrage aan het Begrotingsfonds verschuldigd is bij de vaststelling van schuld, fout of burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Op die manier wordt verduidelijkt dat de bijdrageplicht betrekking heeft op strafzaken, maar ook op uitspraken van onderzoeksgerechten en vonnisgerechten¹ en op de vaststelling van schuld, fout² of burgerrechtelijke aansprakelijkheid.

¹ Cette obligation de contribution s'applique par exemple aussi en cas de suspension du prononcé en chambre du conseil.

² Cette obligation de contribution s'applique par exemple aussi dans le cas où le traitement porte exclusivement sur des actions civiles ou s'il ne porte plus que sur pareilles actions, conformément à l'article 109bis, § 1er, du Code judiciaire.

¹ Deze bijdrageverplichting geldt bijvoorbeeld ook bij een opschorting in raadkamer.

² Deze bijdrageverplichting geldt bijvoorbeeld ook in het geval dat de behandeling nog enkel of uitsluitend betrekking heeft op burgerlijke vorderingen conform artikel 109bis, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La loi du 19 mars 2017 instituant un fonds budgétaire relatif à l'aide juridique de deuxième ligne prévoit que chaque suspect, inculpé, prévenu, accusé ou personne civilement responsable du délit qui est condamné par une juridiction pénale est condamné au paiement d'une contribution au fonds. Pour les affaires qui sont traitées selon la procédure civile, une contribution au fonds est due pour chaque acte introductif d'instance qui est inscrit à l'un des rôles visés aux articles 711 et 712 du Code judiciaire, au moment de cette inscription.

La jurisprudence fait toutefois apparaître des pratiques divergentes quant à l'application de l'imposition d'une contribution au fonds budgétaire relatif à l'aide juridique de deuxième ligne, en l'occurrence lorsque le prévenu est acquitté en première instance par une juridiction pénale mais qu'à la suite d'un appel formé par la partie civile, il est condamné dans le cadre d'une réformation du jugement attaqué en degré d'appel du fait qu'une faute consistant en la perpétration du délit initialement poursuivi a été déclarée prouvée. Certains juges considèrent qu'aucune contribution au fonds budgétaire n'est due en raison de l'absence de déclaration de culpabilité ou de peine. D'autres juges, en revanche, estiment qu'une contribution est due. Ce dernier point de vue semble conforme à l'intention du législateur d'éliminer le caractère discriminatoire de la contribution en rendant toute personne redevable d'une contribution au fonds budgétaire en matière civile, pénale et administrative, sous réserve d'exceptions³. Par ailleurs, l'inégalité de traitement entre la partie civile en matière pénale et la partie civile ayant opté pour une procédure purement civile semble problématique au regard du principe d'égalité.

La présente proposition de loi vise à remédier à cette situation indésirable en prévoyant qu'en matière pénale, la contribution au fonds budgétaire est due, non pas au moment de la condamnation, mais au moment de l'établissement de la culpabilité, de la faute (par la commission d'un délit) ou de la responsabilité civile. Il est ainsi précisé que l'obligation de contribution s'applique non seulement aux procédures pénales mais aussi aux

³ L'exonération de paiement est prévue pour les parties bénéficiant d'une aide juridique de deuxième ligne entièrement ou partiellement gratuite. Il y a aussi une exonération pour le contentieux social. (DOC 54 1851/010, 4-5).

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In de wet van 19 maart 2017 tot oprichting van een Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand wordt bepaald dat in strafzaken iedere door een strafrecht veroordeelde verdachte, in verdenking gestelde, beklagde, beschuldigde of voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijke persoon wordt veroordeeld tot het betalen van een bijdrage aan het Fonds. Voor zaken die volgens de burgerlijke rechtspleging worden behandeld, is evenwel voor elke gedinginleidende akte die op een van de rollen bedoeld in de artikelen 711 en 721 van het Gerechtelijk Wetboek wordt ingeschreven een bijdrage aan het Fonds verschuldigd op het ogenblik van die inschrijving.

In de rechtspraak blijken uiteenlopende praktijken te bestaan bij de toepassing van het opleggen van een bijdrage voor het Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand, met name wanneer in een strafzaak de beklagde in eerste aanleg vrijgesproken wordt, maar naar aanleiding van een hoger beroep van de burgerlijke partij veroordeeld wordt in het kader van een hervorming van het bestreden vonnis door bewezenverklaring van een fout door het plegen van het initieel vervolgde misdrijf. Sommige rechters oordelen dat geen bijdrage voor het Begrotingsfonds verschuldigd is, gelet op de afwezigheid van een schuldigverklaring of bestraffing. Andere rechters daarentegen oordelen dat er wel een bijdrage verschuldigd is. Die laatste opvatting lijkt te stroken met de bedoeling van de wetgever om het discriminatoire karakter van de bijdrage te doen wegvallen door, behoudens uitzondering,³ iedereen in burgerlijke, strafrechtelijke en administratiefrechtelijke zaken te laten bijdragen tot het Begrotingsfonds. De ongelijke behandeling van de burgerlijke partij in strafzaken en de burgerlijke partij die voor een louter burgerlijke procedure koos, lijkt bovendien problematisch in het licht van het gelijkheidsbeginsel.

Dit wetsvoorstel beoogt een oplossing te geven voor deze onwenselijke situatie door te bepalen dat in strafzaken de bijdrage aan het Begrotingsfonds verschuldigd is, niet bij de veroordeling, maar bij de vaststelling van schuld, fout (door het plegen van een misdrijf) of burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Op die manier wordt verduidelijkt dat de bijdrageplicht betrekking heeft op strafzaken, maar ook op uitspraken van onderzoeksgerechten en

³ Er werd in een betalingsuitzondering voorzien voor partijen die volledig of gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand genieten en er is ook een vrijstelling voor het sociaal contentieux (DOC 54 1851/010, 4-5).

décisions des juridictions d'instruction et des juridictions de jugement⁴ et à l'établissement de la culpabilité, de la faute⁵ ou de la responsabilité civile.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

Cet article vise à modifier l'article 4, § 3, alinéa 1er, de la loi du 19 mars 2017 en prévoyant qu'en matière pénale, l'obligation de contribution au fonds budgétaire relatif à l'aide juridique de deuxième ligne s'applique à toute personne dont la culpabilité, la faute consistant en la perpétration d'un délit ou la responsabilité civile est établie par une juridiction d'instruction ou une juridiction de jugement.

vonnisgerechten,⁴ en ook op de vaststelling van schuld, fout⁵ of burgerrechtelijke aansprakelijkheid.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 2

Dit artikel beoogt een wijziging van artikel 4, § 3, eerste lid, van de wet van 19 maart 2017 door te bepalen dat in strafzaken de bijdrageverplichting aan het Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand geldt voor iedereen van wie een onderzoeks- of vonnisgerecht de schuld, de fout bestaande in het plegen van een misdrijf of de burgerrechtelijke aansprakelijkheid vaststelt.

Servais VERHERSTRAETEN (CD&V)

⁴ Cette obligation de contribution prévaut par exemple aussi en cas de suspension du prononcé en chambre du conseil.

⁵ Cette obligation de contribution prévaut par exemple aussi dans le cas où le traitement porte exclusivement sur des actions civiles ou s'il ne porte plus que sur pareilles actions, conformément à l'article 109bis, § 1er, du Code judiciaire.

⁴ Deze bijdrageverplichting geldt bijvoorbeeld ook bij een opschorting in raadkamer.

⁵ Deze bijdrageverplichting geldt bijvoorbeeld ook in het geval dat de behandeling nog enkel of uitsluitend betrekking heeft op burgerlijke vorderingen conform artikel 109bis, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek.

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

L'article 4, § 3, alinéa 1er, de la loi du 19 mars 2017 instituant un fonds budgétaire relatif à l'aide juridique de deuxième ligne, modifié par la loi du 31 juillet 2020, est remplacé par ce qui suit:

“§ 3. Sauf si elle bénéficie de l'aide juridique de deuxième ligne, de l'assistance judiciaire, ou si le juge estime qu'elle se trouve en ce qui concerne ses moyens de subsistance dans une situation où elle pourrait faire appel à l'aide juridique de deuxième ligne ou à l'assistance judiciaire, en matière pénale toute personne dont la culpabilité, la faute consistant en la perpétration d'un délit ou la responsabilité civile est établie par une juridiction d'instruction ou une juridiction de jugement est condamnée au paiement d'une contribution au fonds.”

31 mars 2021

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 4, § 3, eerste lid, van de wet van 19 maart 2017 tot oprichting van een Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand, gewijzigd bij de wet van 31 juli 2020, wordt vervangen als volgt:

“§ 3. Behalve indien hij van de juridische tweedelijnsbijstand of rechtsbijstand geniet, of indien de rechter oordeelt dat hij zich op het vlak van zijn bestaansmiddelen in de situatie bevindt waarbij hij een beroep zou kunnen doen op juridische tweedelijnsbijstand of op rechtsbijstand, wordt in strafzaken eenieder van wie een onderzoeks- of vonnisgerecht de schuld, de fout bestaande in het plegen van een misdrijf of de burgerrechtelijke aansprakelijkheid vaststelt, veroordeeld tot het betalen van een bijdrage aan het Fonds.”

31 maart 2021

Servais VERHERSTRAETEN (CD&V)